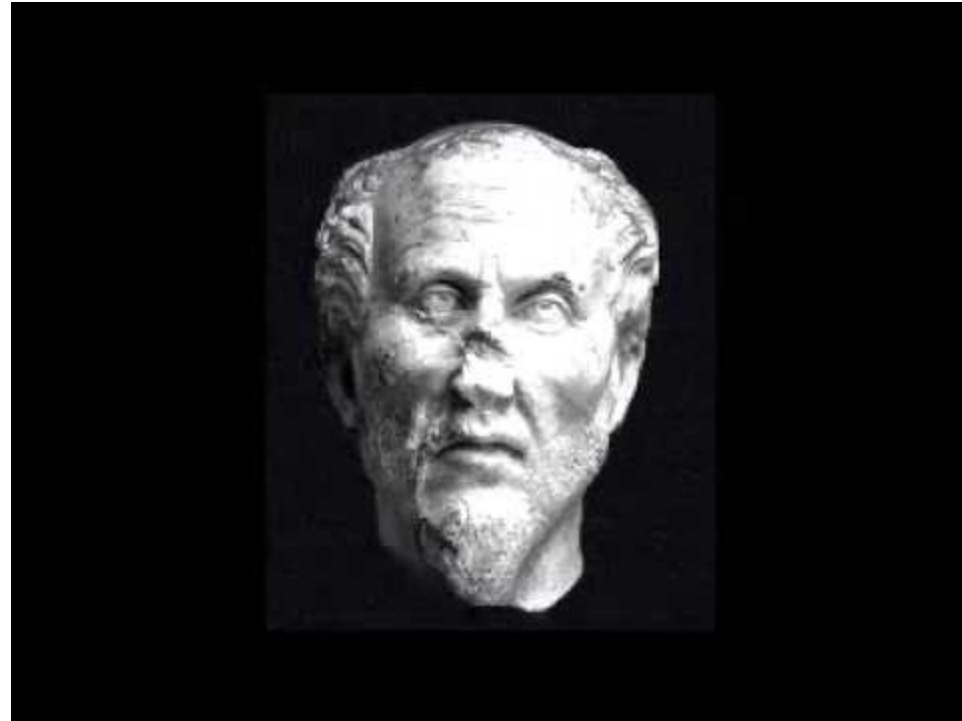

Novoplatonismus

NOVOPLATONISMUS - učení o stupňovitosti jsoucna (3. st. n. l.)

- v tomto období se filozofie stává teologií
- Novoplatonismus usiluje o to, aby se stal alternativou ke křesťanství
- důraz na prožívání a emoce (odklon od rozumu)
- Novoplatonismus má mystický charakter
- ztotožňování duchovního s dobrým a tělesného se zlým

Plotínos

- jeho filozofie založena na duchovní bázi
- jeho spisy - Ennenady (devítky) - 6 dílů po 9 částech
- nový pojem Jedno (Hen) = všeobjímající bytí – spojení nejvyšších idejí (pravda, krása, dobro)
- Jedno (Hen) – je základem světa

Stupňovité uspořádání bytí

- 1) Jedno
- 2) Duch
- 3) Duše světa
- 4) Individuální duše
- 5) Hmota

- člověk cítí touhu po návratu do nejvyšší sféry bytí (Jedno)
- řešení = cesta kontemplace – několik stupňů poznání
  1. Očištění se od smyslovosti
  2. Osvícení, v němž se duše povznese nad vše hmotné
  3. Extáze, která vede k nazření podstaty (hen)

Estetika - koncepce krásy

- Ukazatelem krásy není harmonická vyváženost
- Krása spočívá ve vnitřní duchovní kráse předmětu
- Pouze duše dokáže rozeznat krásu

Umění

- Umělecké dílo je odrazem ducha
- Umělec vkládá do materiálu ideu, která pochází z vyšší sféry bytí
- Umění stojí mezi fyzickým světem a duchovní sférou
- Nejdůležitější a nejvlastnější úlohou umění je vytváření krásy

Vliv Plotínova myšlení na estetiku umění ve středověku

- Vypracoval podrobný soubor pravidel pro malířství
- Malířství se musí vyhýbat zobrazování toho, co je důsledkem nedokonalosti našeho zraku
- Zobrazování věcí ve stejné rovině, rovnoměrné osvětlení, ideální forma a barva objektu, pohled zblízka...
- Malířství musí ukazovat jen zářivý povrch věcí

Synagoga Dura-Európos – (3. stol. n. l.) – nástěnné malby

Hlavní znaky tohoto typu malířství

- Postava separována od svého okolí
- Eliminace hloubky obrazu
- Tělesa ztrácí svou hmotnost
- Zobrazení duchovního světa
- Reálné formy nahrazeny schématy

Byzantské umění (6. st. n. l.) -San Vitale v Ravenně

Středověká estetika

Jacques Le Goff – Středověký člověk a jeho vnímání světa

- středověký člověk obklopen propracovaným ideologickým a kulturním systémem
- pro středověkého člověka je viditelný svět jenom stopou po světě neviditelném
- středověký člověk žije v „lese symbolů“ – symbolické myšlení

Středověký bestiář - příklad symbolického myšlení

Středověká estetika – 2 základní období

1. Patristika (1. st. n. l. – 8. st. n. l) – doba církevních otců, např. Aurelius Augustinus (sv. Augustin)
2. Scholastika – období vrcholného středověku, předchází mu prescholastika – 9 .st., raná scholastika 11.-12. Stol., vrcholná scholastika – 13.st. pozdní scholastika – do konce 15. st.

Patristika - Aurelius Augustinus (354 až 430 n. l.)

- Napravený hříšník – své životní zkušenosti shrnul ve svém díle Vyznání
- Uvažuje o umění z různých úhlů:
  - a) nahlížení na umění z mravního hlediska
  - b) sémiotické úvahy o umění – umění jako znak
  - c) úvahy o vztahu uměleckého díla k pravdivosti

Sémiotické úvahy

- spis O pořádku
- člověk primárně nereaguje na věci, ale na znaky (na pojmenování věcí)
- Úvaha O tanci - tanec má dvě složky – tělesnou a znakovou
- Znakovost uměleckého díla nás přibližuje duchovní sféře

Vztah uměleckého díla k pravdivosti

- Předkládá různé druhy iluzí, které nalezneme v umění
- malované obrazy, obrazy v zrcadle a smyslové klamy
- esenciální rys umění - schopnost uměleckých děl tíhnout k tomu, být něčím, čím ve skutečnosti být nemohou
- Neoddělitelnou součástí umění je klam, iluze

Pseudo-Dionýsos Aeropagita 500 n. l.

- Úvahy o kráse inspirované Platonem
- existuje Prákrása, která je nejvyšším dobrem – zdroj veškeré krásy
- Vše, co vidíme na zemi je odleskem božské krásy
- Krása musí být cílem našeho bytí – spějeme k bohu
- Znehodnocení smyslové krásy, upřednostňování neviditelné absolutní krásy pocházející ze světa idejí, krása ztrácí svůj estetický smysl

Scholastika

- scholastika chápána jako specifický způsob myšlení, metodologie
- tato metodologie vychází z úvah o logice a dialektice
- scholastika upřednostňuje dialog, základem sylogismus (2 teze, z nichž se vyvodí závěr)
- upřednostňování deduktivního principu
- Scholastika vychází z axiomů (nezpochybnitelných pravd)
- Smyslové poznání klamné x teoretické myšlení přináší pravdu

Spor o univerzálie

- Základní otázka: Existuje univerzálie samostatně, nebo jen v naší mysli?
- Dvě základní stanoviska: nominalismus a realismus
- realisté – obecné ideje, pojmy existují reálně
- nominalisté – reálně existují pouze jednotlivé věci

TOMÁŠ AKVINSKÝ 1225 - 1274

- Ústřední téma jeho díla – spojení víry a rozumu
- zaměřen na rozvíjení racionální větve scholastiky – považuje Boha za nejvyšší rozum
- dokázání církevních dogmat za pomoci rozumu
- Poznání světa tvoří základní předpoklad k poznání boha

Pět důkazů boží existence:

- 1) veškerý pohyb vyžaduje zdroj pohybu
- 2) každý účinek má příčinu
- 3) věci mohou a nemusí být
- 4) ve všech věcech existuje stupeň méně a více
- 5) cílené uspořádání světa

Krása

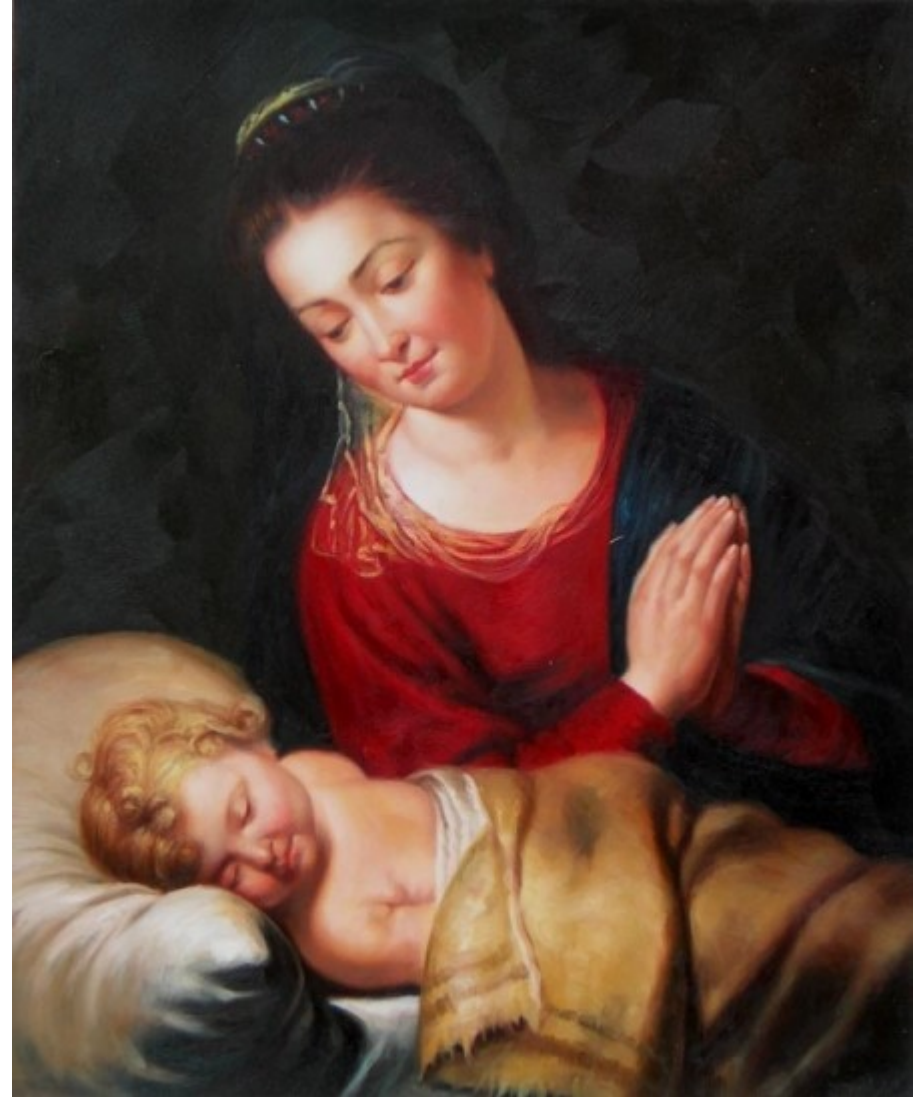
- 1) harmonie = proporcis
  - 2) jednota = integritas
  - 3) světlo = claritas
-
- „Krása je to, co spatřeno se líbí“. – návrat ke smyslovému pojetí krásy

Spor o podobizny – obrazoborectví a ikonoklasmus

- Základem debata o tom, jakou jakou úlohu mají hrát výtvarná díla v křesťanské církvi při šíření a upevňování křesťanského náboženství
- Mělo by být uctívání obrazů zakázáno jako modlářství?
- Vyvrcholení debat:koncil v roce 787 v Nikaj: „Přiznat obrazům vroucí a uctivý obdiv, nikoli však skutečné uctívání, jež podle naší víry patří pouze boží bytosti.“

V rámci těchto úvah nalezneme zajímavé postřehy o umění

- Theodulf z Orleánu
- „Je bláznivé nejen obrazy uctívat, nýbrž je i ničit. Jsou to svébytné výtvořky člověka, a proto nemohou mít žádnou mystickou funkci.“
- poukazuje na úskalí při interpretaci obrazu, který není pojmenován

františkán Bonaventura

- Dobře provedený obraz zobrazuje i to, co běžně považujeme za ošklivé jako krásné
- Např. zobrazení d'ábla

Konec sporu o podobizny

- Tomáš Akvinský a Řehoř Veliký: „Obrazy je třeba v církvi zachovat, protože slouží negramotným.“